

Szyfer, Anna

"Z Mazur do Verdun. Wspomnienia
1890-1919", Karol Małek, Warszawa
1967 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 423-424

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rolniczym i ich zmiany, zmiany w strukturze zasiewów, czy gospodarce hodowlanej. Tym bardziej, że są one datowane i charakteryzują jedno konkretne gospodarstwo, można je więc uznać za reprezentatywne dla tego typu.

Bardzo interesujące są też partie książki dostarczające danych do kultury społecznej i duchowej wsi tego okresu. I tak zapisane zostały stosunki w rodzinie autora i współżycie z pracownikami najemnymi. Interesujące są też dane o ewolucji stosunków towarzyskich czy rozkład zajęć przeciętnego dnia pracy.

Obfite są też opisy dotyczące Roku Obrzędowego, jak zwyczajów bożonarodzeniowych, noworocznych, zapustów, wielkanocnych, dożynek czyli plonu itd. Wiele też materiału podaje autor do obrzędowości rodzinnej (relacje z pogrzebu i wesela). Wszystkie te dane zawierają nawet spis osób uczestniczących, co stwarza formy dokumentu oraz bogate ilustracje w postaci tekstów oracji i pieśni obrzędowych. Można by tu mieć jedynie pretensję do autora, że do opisu prawie całości kultury zabrakło wierzeń i demonologii ludowej. Tylko mimochodem wymienione są niektóre z nich jak „zmora” czy „Baba Jędrza”. A są to przecież tylko okruszki tak bogatych wierzeń na Mazurach. A gdzie duchy pokutujące w jeziorze — topniki, wędrujące ogniki — duchy pokutujących mierniczych, kłobuk, palące się skarby, czy wreszcie przebogate w Działdowszczyźnie podania i bajki o diabłach? Dziwi również, przy prawidłowej na ogół analizie faktów, sformułowanie o cementowaniu poprzez zwyczaje i obrzędy całej społeczności wsi (s. 61). Przecież na przełomie XIX i XX wieku rozwartwieniu społeczne wsi było bardzo silne i miało to swój oddźwięk w nierównomiernym zachowywaniu polskich zwyczajów. Należało to podkreślić. Jest to jednak jedna z nielicznych usterek wpływających z chęcią uogólniania.

Forma pamiętnika, wiodąca narrację w kolejności czasowej, rozruca poszczególne opisy (uporządkowane w recenzji) po całej książce, niemniej stanowią one niezaprzeczalną wartość dla poznania tak mało przebadanego życia wsi mazurskiej na przełomie XIX i XX wieku. Stanowią cenny dokument dla historia kultury.

Anna Szyfer

Die deutschen Ostgebiete zur Zeit der Weimarer Republik, Köln 1966, ss. 233, Studien zur Deutschland im Osten, Heft 3.

W pracach badawczych historyków zachodnioniemieckich problemy prowincji wschodnich okresu Republiki Weimarskiej i III Rzeszy nie zajmowały dotąd wiele uwagi. Publikacje zachodnioniemieckie w rozważaniach o historii ziem nadodrzańskich i nadbałtyckich w okresie dwudziestolecia międzywojennego wykazują wyraźne opóźnienie w stosunku do wyników badań historiografii polskiej. Tezy historyków zachodnioniemieckich w większości opierają się na tradycyjnych ustaleniach historiografii i publicystyki niemieckiej z okresu międzywojennego, nie skorygowanych wynikami ostatnich badań historyków polskich. Tom szkiców, który jest przedmiotem poniższych uwag, jest wyraźnym dowodem takiej sytuacji. Studia zgromadzone w omawianym tomie pióra historyków zachodnioniemieckich, znanych czytelnikowi polskiemu z innych publikacji, są wyrazem stanowiska historiografii zachodnioniemieckiej w sprawach niedawnej przeszłości prowincji wschodnich państwa niemieckiego, według granic sprzed traktatu wersalskiego. Szkice te w latach 1963—1964 przedstawiono senackiej komisji dla badań niemieczyny na Wschodzie